DOMSTOLENS DOM
av den 17 oktober 1989*

Förenade målen 97, 98 och 99/87

Dow Chemical Ibérica SA, företag enligt spansk rätt med säte i Axpe-Erandio, Spanien,

Alcudia, Empresa para la Industria Química SA, företag enligt spansk rätt med säte i Madrid, och

Empresa Nacional del Petróleo SA, företag enligt spansk rätt med säte i Madrid,

samtliga företrädda av advokaten José Pérez Santos, Madrid, med delgivningsadress i Luxemburg hos advokaten Ernest Arendt, Avenue Marie-Thérèse 4,

sökande,

mot

Europeiska gemenskapernas kommission, företrädd av juridiske rådgivaren Norbert Koch samt Luis Miguel Pais Antunes och Daniel Calleja y Crespo, rättstjänsten, i egenskap av ombud, med delgivningsadress i Luxemburg hos Georgios Kremlis, rättstjänsten, Centre Wagner, Kirchberg,

svarande.

Talan avser ogiltigförklaring av kommissionens beslut, antagna i ärendena IV/31.865 - PVC och IV/31.866 - polyetylen, av den 15 januari 1987 [C(87)19/1, 2 och 3] om undersökning enligt artikel 14.3 i rådets förordning nr 17 av den 6 februari 1962 (EGT 13, s. 204, fransk version; svensk specialutgåva, del 08, volym 01).

DOMSTOLEN

* Rättegångsspråk: spanska.

sammansatt av ordföranden O. Due, avdelningsordförandena Gordon Slynn, C. N. Kakouris, F. A. Schockweiler och M. Zuleeg samt domarna T. Koopmans, G. F. Mancini, R. Joliet, T. F. O'Higgins, J. C. Moitinho de Almeida, G. C. Rodríguez Iglesias, F. Grévisse och M. Díez de Velasco,

generaladvokat: J. Mischo
justitiesekreterare: B. Pastor, byrådirektör,

som beaktat förhandlingsrapporten och vad som förekommit vid den muntliga förhandlingen den 8 december 1988, och

som hört generaladvokatens förslag till avgörande, framlagt vid sammanträde den 21 februari 1989,

meddelar följande

dom

1 Genom ansökningar som inkom till domstolens kansli den 2 april 1987 har bolagen Dow Chemical Ibérica SA (nedan kallat "Dow Ibérica"), Alcudia, Empresa para la Industria Química SA (nedan kallat "Alcudia") och Empresa Nacional del Petróleo SA (nedan kallat "EMP") i enlighet med artikel 173 andra stycket i EEG-fördraget väckt talan om ogiltigförklaring av kommissionens beslut i ärendena IV/31.865 – PVC och IV/31.866 – polyetylen av den 15 januari 1987 [C(87)19/1, 2 och 3] om undersökning enligt artikel 14.3 i rådets förordning av den 6 februari 1962 som är den första förordningen om tillämpning av fördragets artiklar 85 och 86 (EGT 13, s. 204).

2 Eftersom kommissionen har upplysningar som gör det möjligt för den att anta att det föreligger avtal eller samordnade förfaranden om fastställande av pris och leveranskvoter av PVC och polyetylen mellan vissa producenter och leverantörer av dessa ämnen inom gemenskapen beslutade kommissionen att genomföra undersökningar i ett flertal företag, bland annat i sökandenas företag och antog med avseende på dem de omtvistade besluten.

3 Kommissionen genomförde undersökningarna i fråga den 20 och 21 januari 1987. Efter det att sökandenas företrädare hade fått kännedom om de omtvistade besluten och informerats av kommissionens tjänstemän om de berörda företagens rättigheter och skyldigheter ansåg de sig förpliktade att

underkasta sig inspektionen genom att inte motsätta sig att kommissionens tjänstemän tog akter, granskade och kopierade dem, samt gav dem den hjälp som behövdes för detta.

4 Kommissionen fick således tillträde till samtliga kontor, arkiv och akter liksom till en portfölj och till en Don Ibérica-företrädares personliga kalender och kommissionen kunde ta alla fotostatkopior som den önskade.

5 För en utförligare redogörelse för de händelser som föregick tvisten, förfarandets förlopp samt för parternas grunder och argument hänvisas till förhandlingsrapporten. Dessa delar av akten tas upp i det följande endast om det behövs för domstolens argumentering.

6 Som stöd för sin talan har sökandena åberopat följande åtta grunder: Kränkning av den grundläggande rätten till hemmets okränkbarhet och respekt för privatlivet, åsidosättande av proportionalitetsprincipen, åsidosättande av icke-diskrimineringsprincipen, bristande motivering, avsaknad av eller oklarheter i de omständigheter som ligger till grund för besluten, kränkning av den grundläggande rätten till oskyldighetspresumtion, åsidosättande av väsentliga formkrav och det faktum att besluten avser beteenden före Spaniens anslutning till gemenskapen.

Grunden om kränkning av den grundläggande rätten till hemmets okränkbarhet och respekt för privatlivet

7 Enligt sökandena har de omtvistade besluten eller åtminstone genomförandet av dem inneburit en kränkning av deras grundläggande rätt till hemmets okränkbarhet och respekt för privatlivet. Enligt artikel 14 i förordning nr 17, som visserligen utgör ett undantag från denna rätt, skall kommissionens tjänstemän på intet sätt äga rätt att vidta sådana åtgärder som sökandena betecknar som en husrannsakan. De tillägger att om denna bestämmelse skulle tolkas på så sätt att den ger kommissionen befogenhet att genomföra husrannsakan skulle den vara rättsstridig eftersom den är oförenlig med de grundläggande rättigheter för vilkas skydd det krävs att en husrannsakan endast kan äga rum med stöd av ett föregående domstolsbeslut.

8 Kommissionen har i första hand framhållit att det inte kan vara fråga om någon kränkning av hemmet eller privatlivet, eftersom sökandena har underkastat sig undersökningen utan minsta motstånd. Den har vidare hävdat

att de befogenheter som den innehar enligt artikel 14 i förordning nr 17 omfattar åtgärder som enligt vissa medlemsstaters lagstiftning skulle hänföras till begreppet husrannsakan. Den anser dock att de krav på rättsligt skydd som följer av de grundläggande rättigheterna, vilka den inte bestrider i princip, har tillgodosetts eftersom de till vilka besluten om undersökning är riktade dels har möjlighet att angripa dessa beslut inför domstolen, dels begära uppskov med verkställigheten genom ett interimistiskt förfarande som gör det möjligt för domstolen att snabbt pröva om de undersökningar som har beslutats är godtyckliga. En sådan prövning kan likställas med ett föregående domstolsbeslut.

9 Såsom domstolen nyligen fastslagit (dom av den 21 september 1989, Hoechst/Kommissionen, 46/87 och 227/88, Rec. 1989, s. 2859) kan artikel 14 i förordning nr 17 inte tolkas så, att det leder till resultat som är oförenliga med de allmänna principerna i gemenskapsrätten, särskilt de grundläggande rättigheterna.

10 Enligt fast rättspraxis utgör de grundläggande rättigheterna i sin helhet en del av de allmänna rättsprinciper som domstolen säkerställer iakttagandet av i enlighet med de gemensamma konstitutionella traditionerna i medlemsstaterna samt de internationella avtal som medlemsstaterna har varit med om att utarbeta eller anslutit sig till (se särskilt dom av den 14 maj 1974, Nold, 4/73, Rec. s. 491). Europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna av den 4 november 1950 (nedan "Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna") är i detta sammanhang av särskilt stor betydelse (se särskilt dom av den 15 maj 1986, Johnston, 222/84, Rec. s. 1651).

11 För att tolka artikel 14 i förordning nr 17 skall man särskilt beakta de krav som följer av iakttagandet av rätten till försvar vilket är en princip vars grundläggande karaktär har framhållits vid flera tillfällen i domstolens rättspraxis (se särskilt dom av den 9 november 1983, Michelin, 322/81, Rec. s. 3461, punkt 7).

12 Visserligen har domstolen i denna dom framhållit att rätten till försvar skall iakttas i de administrativa förfaranden som kan leda till påföljder men det är dock viktigt att se till att denna rätt inte äventyras på ett irreparabelt sätt under ett inledande undersökningsförfarande, särskilt inte vid de undersökningar som kan vara av avgörande betydelse för att styrka att ett företag gjort sig skyldigt till ett rättsstridigt beteende för vilket det kan hållas ansvarigt.

13 Även om vissa rättigheter till försvar endast rör de kontradiktoriska förfaranden som följer av ett meddelande om anmärkningar, bör följaktligen andra slag av rättigheter beaktas redan på det inledande undersökningsstadiet, t.ex. rätten till rättsligt biträde eller att sekretessen i korrespondensen mellan advokat och klient bevaras (fastslaget av domstolen i dom av den 18 maj 1982, AM & S, 155/79, Rec. s. 1575).

14 När det gäller de krav som följer av den grundläggande rätten till hemmets okränkbarhet och respekt för privatlivet som sökandena har åberopat skall det uppmärksammas att även om en sådan rätt när det gäller fysiska personers privata bostad erkänns i gemenskapernas rättsordning som en gemensam princip för medlemsstaternas lagstiftning gäller inte samma förhållande beträffande företag eftersom det finns betydande skillnader i medlemsstaternas rättssystem i fråga om arten och omfattningen av skyddet för affärslokaler mot ingripanden av offentliga myndigheter.

15 Någon annan slutsats kan inte heller dras av artikel 8 i Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna där det i punkt 1 föreskrivs att "envar har rätt till skydd för sitt privat- och familjeliv, sitt hem och sin korrespondens." Föremålet för skyddet i denna artikel rör området för utveckling av människans personliga frihet och kan således inte utsträckas till affärslokaler. För övrigt skall det konstateras att det saknas rättspraxis från Europadomstolen för de mänskliga rättigheterna beträffande detta.

16 Det gäller dock i alla medlemsstaters rättssystem att myndighetsingripanden i den enskilde personens privata verksamhetssfär, oavsett om denne är en fysisk eller juridisk person, måste vila på rättslig grund och motiveras av förhållanden som anges i lag, och i dessa rättssystem föreskrivs följaktligen ett skydd, om än i olika former, mot godtyckliga eller alltför omfattande ingripanden. Kravet på ett sådant skydd skall således erkännas som en allmän gemenskapsrättslig princip. Det finns i detta hänseende anledning att erinra om att domstolen har fastslagit sin behörighet att pröva om de undersökningar som har genomförts av kommissionen inom ramen för EKSG-fördraget eventuellt har varit för långtgående (dom av den 14 december 1962, San Michele m.fl., 5-11 och 13-15/62, Rec. s. 859).

17 Det är alltså mot bakgrund av ovannämnda allmänna principer som man skall pröva arten och räckvidden av de undersökningsbefogenheter som har tilldelats kommissionen med stöd av artikel 14 i förordning nr 17.

18 Enligt punkt 1 i denna artikel bemyndigas kommissionen att genomföra alla nödvändiga undersökningar hos företag och företagssammanslutningar och det fastställs att "för detta ändamål skall de av kommissionen bemyndigade tjänstemännen ha befogenhet

a) att granska räkenskaperna och andra affärshandlingar,

b) att göra kopior av eller utdrag ur räkenskaper och affärshandlingar,

c) att begära muntliga förklaringar på ort och ställe,

d) att gå in i vilka lokaler, på vilken mark och i vilka fordon som helst som används av företagen."

19 I punkterna 2 och 3 i samma artikel föreskrivs att undersökningarna kan genomföras efter uppvisande av en skriftlig fullmakt eller på grundval av ett beslut som ålägger företagen att underkasta sig undersökningarna. Såsom domstolen redan har fastslagit kan kommissionen välja mellan dessa båda möjligheter efter omständigheterna i varje enskilt fall (dom av den 26 juni 1980, National Panasonic, 136/79, Rec. s. 2033). I såväl skriftliga fullmakter som i beslut skall föremålet för och syftet med undersökningen anges. Oavsett vilket förfarande som följs är kommissionen skyldig att i förväg underrätta den behöriga myndigheten i den medlemsstat inom vars territorium undersökningen skall genomföras och enligt artikel 14.4 samråda med denna myndighet innan ett beslut om undersökning antas.

20 Enligt punkt 5 i samma artikel kan kommissionens tjänstemän vid genomförandet av sina uppgifter få hjälp av tjänstemännen hos den behöriga myndigheten i den medlemsstat inom vars territorium undersökningen skall genomföras. Sådan hjälp kan beviljas på begäran antingen av denna myndighet eller av kommissionen.

21 Slutligen skall enligt punkt 6 de nationella myndigheterna lämna hjälp vid genomförandet av undersökningen om ett företag motsätter sig denna.

22 Såsom domstolen framhöll i ovannämnda dom av den 26 juni 1980 (National Panasonic, punkt 20) framgår det av det sjunde och åttonde övervägandet i ingressen till förordning nr 17 att kommissionens befogenheter enligt artikel 14 i denna förordning syftar till att göra det möjligt för kommissionen att fullgöra den uppgift som tilldelats den genom EEG-fördraget att övervaka

efterlevnaden av konkurrensreglerna inom den gemensamma marknaden. Dessa reglers funktion är, såsom framgår av det fjärde stycket i ingressen till fördraget, artikel 3 f och artiklarna 85 och 86, att undvika en snedvridning av konkurrensen till nackdel för allmänintresset, de enskilda företagen och konsumenterna. Utövandet av de befogenheter som tilldelats kommissionen genom förordning nr 17 bidrar till att upprätthålla det konkurrenssystem som avses i fördraget och som företagen ovillkorligen är skyldiga att iaktta. I det ovannämnda åttonde övervägandet fastställs att kommissionen därför skall ha befogenhet att inom hela den gemensamma marknaden begära de upplysningar och genomföra de undersökningar "som behövs" för att få kännedom om överträdelser av ovannämnda artiklar 85 och 86.

23 Det framgår såväl av ändamålet med förordning nr 17 som av uppräkningen i artikel 14 i denna av de befogenheter som kommissionens tjänstemän har, att undersökningarna kan vara mycket omfattande. I detta sammanhang är rätten att gå in i vilka lokaler, på vilken mark och i vilka fordon som helst som används av företagen av särskild betydelse, eftersom denna rätt skall göra det möjligt för kommissionen att på de platser där bevisning vanligen finns att tillgå, dvs. i företagens affärslokaler, inhämta sådan om överträdelser av konkurrensreglerna.

24 Denna rätt till tillträde skulle inte vara till någon nytta, om kommissionens tjänstemän inte kunde göra mer än att begära att sådana handlingar eller akter lämnades ut som de i förväg skulle kunna beskriva exakt. Tvärtom förutsätter denna rätt en befogenhet att efterforska olika slags upplysningar som inte redan är kända eller helt identifierade. Utan en sådan befogenhet skulle det vara omöjligt för kommissionen att inhämta de upplysningar som behövs för att genomföra undersökningen, om de berörda företagen skulle vägra att samarbeta eller till och med skulle försöka hindra undersökningen.

25 Även om kommissionen enligt artikel 14 i förordning nr 17 således tilldelas vittgående undersökningsbefogenheter är utövandet av dessa befogenheter begränsat av villkor som skall säkerställa att de berörda företagens rättigheter iakttas.

26 I detta hänseende skall det först fastslås att det är kommissionens skyldighet att ange föremålet för och syftet med undersökningen. Denna skyldighet är ett grundläggande krav inte bara för att visa att det ingripande som skall genomföras i de berörda företagens lokaler är befogat, utan också för att göra det möjligt för dessa företag att bedöma i vilken utsträckning de är skyldiga att samarbeta, samtidigt som deras rätt till försvar tillvaratas.

27 Det skall också fastslås att villkoren för kommissionen att utöva sina undersökningsbefogenheter varierar med hänsyn till det förfarande som kommissionen har valt, inställningen hos de berörda företagen och de nationella myndigheternas ingripanden.

28 I artikel 14 i förordning nr 17 avses i första hand undersökningar som genomförs i samarbete med de berörda företagen antingen på frivillig väg, om det finns en skriftlig fullmakt för undersökning, eller med stöd av den skyldighet som följer av ett beslut om undersökning. I detta senare fall som gäller här har kommissionens tjänstemän bl.a. rätt att få del av de handlingar som de begär, att få tillträde till lokaler enligt önskemål och att få tillgång till innehållet i alla inventarier som de pekar ut. De får å andra sidan inte med våld skaffa sig tillträde till lokaler eller inventarier eller tvinga företagets personal att ge dem sådant tillträde och inte heller genomföra efterforskningar utan företagsledningens medgivande vilket i förekommande fall kan ges implicit, bl.a. genom den hjälp som lämnas kommissionens tjänstemän.

29 Förhållandet är helt annorlunda om kommissionen stöter på motstånd från de berörda företagens sida. I det fallet kan kommissionens tjänstemän på grundval av artikel 14.6 och oberoende av företagens medverkan efterforska de upplysningar som behövs för undersökningen med hjälp av nationella myndigheter, vilka skall lämna tjänstemännen den hjälp som behövs för att de skall kunna utföra sitt uppdrag. Även om sådan hjälp endast behövs när företaget uttryckligen motsätter sig undersökningar, skall det tilläggas att den också får begäras i förebyggande syfte för att förhindra eventuellt motstånd från företagets sida.

30 Av artikel 14.6 följer att det är medlemsstaterna som skall bestämma under vilka förutsättningar nationella myndigheter skall lämna hjälp till kommissionens tjänstemän. Medlemsstaterna är i detta hänseende skyldiga att, inom ramen för ovannämnda allmänna principer, se till att kommissionens åtgärder blir verkningsfulla. Härav följer att det inom dessa gränser är den nationella rätten som anger lämpliga förfaranderegler för att säkerställa iakttagandet av företagets rättigheter.

31 Så snart som kommissionen avser att med de nationella myndigheternas medverkan genomföra undersökningar som inte grundar sig på medverkan från de berörda företagens sida skall den således iaktta de processrättsliga skyddsreglerna för detta ändamål i nationell rätt.

32 Det åligger kommissionen att se till att det organ som är behörigt enligt nationell rätt förfogar över allt som behövs för att detta skall kunna utöva sina kontrollbefogenheter. Det är viktigt att framhålla att detta organ, oavsett om det är ett rättsligt organ eller inte, inte kan sätta sin egen bedömning i fråga om behovet av den beslutade undersökningen i stället för kommissionens, vars bedömningar av de faktiska och rättsliga omständigheterna endast kan prövas av domstolen vad gäller lagenligheten. Å andra sidan har det nationella organet, när det väl fastställt att beslutet om undersökning är äkta, behörighet att pröva om de beslutade tvångsåtgärderna är godtyckliga eller alltför långtgående i förhållande till föremålet för undersökningen, och att se till att bestämmelserna i nationell rätt följs när åtgärderna genomförs.

33 Mot bakgrund av vad som sagts i det föregående skall det fastslås att de åtgärder som kommissionens tjänstemän var bemyndigade att genomföra genom de omtvistade besluten inte överskred befogenheterna enligt artikel 14 i förordning nr 17. Enligt artikel 1 i besluten i fråga åläggs sökandena nämligen endast skyldigheten "att göra det möjligt för de av kommissionen bemyndigade tjänstemännen att komma in i deras lokaler under normal kontorstid, att för inspektion uppvisa och göra kopior av affärshandlingar som rör föremålet för den undersökning som har begärts av nämnda tjänstemän samt att omgående lämna alla förklaringar som dessa kan begära".

34 Under förfarandet vid domstolen har kommissionen visserligen hävdat att dess tjänstemän vid undersökningarna hade rätt att göra efterforskningar utan de nationella myndigheternas medverkan och utan att iaktta de processrättsliga skyddsreglerna i nationell rätt. Det felaktiga i en sådan tolkning av artikel 14 i förordning nr 17 kan emellertid inte leda till att de beslut som har antagits på grundval av denna bestämmelse är rättsstridiga.

35 När det gäller argumenteringen om det sätt på vilket de omtvistade besluten har tillämpats skall det fastslås, att om uppträdandet hos kommissionens tjänstemän inte har varit i överensstämmelse med deras befogenheter enligt artikel 14 i förordning nr 17 och de angripna besluten kan denna omständighet inte påverka lagenligheten av dessa beslut. Såsom domstolen fastställde i sin dom av den 8 november 1983 (IAZ, 96-102, 104, 105, 108 och 110/82, Rec. s. 3369, punkt 16) kan rättsakter som har tillkommit efter antagandet av ett beslut inte påverka giltigheten av detta. Det finns följaktligen ingen anledning att inom ramen för denna talan pröva de invändningar som har åberopats med hänsyn till hur undersökningarna har genomförts.

36 Grunden avseende kränkning av den grundläggande rätten till hemmets okränkbarhet och respekt för privatlivet kan således inte godtas.

Grunden om åsidosättande av proportionalitetsprincipen

37 Sökandena anser att de omtvistade besluten åsidosätter den gemenskapsrättsliga proportionalitetsprincipen genom att de i onödan bryter mot den grundläggande rätten, vilken tillerkänns företagen genom artikel 18.2 i den spanska konstitutionen, att motsätta sig undersökningar och husrannsakningar utom då ett företag har ertappats på bar gärning eller om åtgärderna genomförs som verkställighet av ett föregående domstolsbeslut. Kommissionen borde med stöd av den gemenskapsrättsliga proportionalitetsprincipen ha tolkat artikel 14 i förordning nr 17 i enlighet med den ovannämnda nationella bestämmelsen för att undvika en allvarlig störning i den spanska konstitutionella ordningen som i det här fallet är förenlig med gemenskapens struktur och mål.

38 I detta avseende skall det anmärkas att, samtidigt som gemenskapens proportionalitetsprincip åberopats, går sökandenas argumentering i själva verket ut på att låta giltigheten av de omtvistade besluten bli beroende av tolkningen av förordning nr 17 i förhållande till en bestämmelse i nationell rätt. Det finns därför anledning att erinra om, såsom domstolen redan har fastställt i dom av den 17 december 1970 (Internationale Handelsgesellschaft, 11/70, Rec. s. 1125 punkt 3), att giltigheten av gemenskapens rättsakter endast kan bedömas i förhållande till gemenskapsrätten och att åberopa att de står i strid med såväl de grundläggande rättigheterna i en medlemsstats konstitution som principerna i en nationell konstitutionell struktur kan därför inte påverka giltigheten av en gemenskapsrättsakt eller dess verkan på denna stats territorium.

39 Grunden om åsidosättande av proportionalitetsprincipen kan således inte godtas.

Grunden om åsidosättande av icke-diskrimineringsprincipen

40 Sökandena har åberopat åsidosättande av icke-diskrimineringsprincipen eftersom kommissionen har genomfört de omtvistade undersökningarna utan någon föregående rättslig prövning under det att den har genomfört vissa undersökningar i företag i andra länder i gemenskapen först efter en sådan rättslig prövning.

41 Det är i detta hänseende tillräckligt att fastställa att sökandenas invändning rör det sätt på vilket de omtvistade besluten har tillämpats. Såsom det emellertid har framhållits ovan finns det ingen anledning att inom ramen för denna talan pröva invändningarna mot hur undersökningarna har genomförts.

42 Grunden om åsidosättande av icke-diskrimineringsprincipen kan följaktligen inte godtas.

Grunden om bristande motivering

43 Enligt sökandena uppfyller inte de omtvistade besluten de krav på motivering som följer av artikel 190 i fördraget och av artikel 14.3 i förordning nr 17 eftersom de är vaga, otydliga och delvis felaktiga. De har särskilt framhållit att de angripna besluten innehåller en felaktig definition av den relevanta marknaden eftersom det inte görs någon skillnad mellan PVC- resp. polyetylenmarknaden, att all geografisk avgränsning av denna marknad saknas, att de påstådda överträdelserna inte har beskrivits på ett tillfredsställande sätt, att de inte innehåller några angivelser om den tidsperiod under vilken dessa överträdelser skall ha begåtts och att man slutligen inte beaktar den ostridiga omständigheten att Dow Ibérica och Alcudia varken tillverkar eller saluför PVC och att EMP, som visserligen har aktiemajoritet i Alcudia, själv varken tillverkar eller saluför något av de ämnen som det gäller.

44 Det skall erinras om att, såsom domstolen redan har fastställt i ovannämnda dom av den 26 juni 1980 (National Panasonic, punkt 25), det direkt i artikel 14.3 i förordning nr 17 anges vilka väsentliga uppgifter som motiveringen till ett beslut skall innehålla genom att det föreskrivs att i beslutet "skall anges föremålet för och syftet med undersökningen, fastställas när den skall börja och anges de påföljder som avses i artiklarna 15.1 c och 16.1 d samt upplysas om rätten att få beslutet prövat av domstolen".

45 Såsom har framhållits ovan innebär kommissionens skyldighet att närmare ange föremålet för och syftet med undersökningen en grundläggande garanti för att de berörda företagens rätt till försvar iakttas. Härav följer att den skyldighet som gäller i fråga om att motivera ett beslut om undersökning inte kan begränsas på den grunden att undersökningen skall bli verkningsfull. Det skall i detta hänseende fastställas att även om kommissionen inte är skyldig att låta den som ett beslut om undersökning är riktat till få del av alla tillgängliga upplysningar om de antagna överträdelserna eller att göra en

detaljerad rättslig bedömning av dessa överträdelser måste den dock tydligt uppge de påstådda förhållanden som den avser att undersöka.

46 Mot bakgrund av föregående överväganden kan de invändningar som gjorts av sökandena mot motiveringen i de omtvistade besluten inte godtas. Det är nämligen inte absolut nödvändigt att i ett beslut om undersökning klart avgränsa den relevanta marknaden, göra en noggrann rättslig bedömning av de antagna överträdelserna och ange den tidsperiod under vilken dessa överträdelser skall ha begåtts om beslutet innehåller de ovannämnda väsentliga uppgifterna.

47 Det skall i detta hänseende fastställas att även om motiveringen i de omtvistade besluten har avfattats i mycket allmänna ordalag som borde ha preciserats och som således kan kritiseras i detta hänseende innehåller den dock de väsentliga uppgifter som krävs enligt artikel 14.3 i förordning nr 17. I besluten i fråga tas nämligen särskild hänsyn till de upplysningar som anger förekomst och tillämpning av avtal eller samordnade förfaranden mellan vissa tillverkare och leverantörer av PVC och polyetylen (inbegripet men inte begränsat till LdPE) inom EEG som rör priser, volymer eller säljmål för dessa produkter. I besluten framhålls att sådana avtal och förfaranden kan utgöra en allvarlig överträdelse av artikel 85.1 i fördraget. Enligt artikel 1 i besluten i fråga är varje sökande "skyldig att underkasta sig en undersökning om sitt eventuella deltagande" i dessa avtal eller samordnade förfaranden och följaktligen göra det möjligt för kommissionens tjänstemän att få tillträde till sökandens lokaler, uppvisa eller för inspektionens skull göra kopior av de affärshandlingar "som rör föremålet för undersökningen".

48 När det gäller den särskilda invändning som har framförts av EMP mot beslutet mot företaget är det tillräckligt att notera att detta företags medverkan – i egenskap av moderföretag till Alcudia – i konkurrensbegränsande beteenden, som är föremålet för denna undersökning, och som nämns som en möjlighet i det angripna beslutet inte kan uteslutas på den enda grunden att EMP själv varken tillverkar eller saluför de ämnen till vilka dessa konkurrensbegränsande beteenden hänförs.

49 Det framgår av vad som sagts ovan att grunden om bristande motivering inte kan godtas.

Grunden om avsaknad av eller oklarheter i de omständigheter på vilka besluten baseras

50 Sökandena anser att de omtvistade besluten åsidosätter legalitetsprincipen eftersom de inte vilar på bevisning eller indicier som berättigar de beslutade undersökningarna.

51 I detta hänseende skall det till en början framhållas att om denna grund baseras på den argumentering enligt vilken kommissionen är skyldig att delge dem till vilka ett beslut om undersökningar är riktat alla upplysningar om de antagna överträdelserna har det redan vid prövningen av grunden om bristande motivering fastslagits att detta argument inte kan godtas.

52 Om grunden baseras på påståendet att det inte finns någon faktisk omständighet som kan berättiga de beslutade undersökningarna och att de omtvistade besluten följaktligen är godtyckliga skall det anmärkas att i avsaknad av uppgifter från sökandens sida till stöd för detta påstående kan invändningen inte godtas.

53 Grunden om avsaknad av eller oklarheter i de omständigheter på vilka besluten baseras kan således inte godtas.

Grunden om kränkning av den grundläggande rätten till oskyldighetspresumtion

54 Sökandena har hävdat att de omtvistade besluten kränker deras grundläggande rätt till oskyldighetspresumtion eftersom de innehåller "bevis" på deras deltagande i avtal och samordnade förfaranden.

55 I detta hänseende är det tillräckligt att fastslå att det av själva ordalydelsen i beslutet framgår att avtalen eller de samordnade förfarandena i fråga inte har ansetts som fastställda utan som "misstänkta".

56 Därför kan grunden om kränkning av den grundläggande rätten till oskyldighetspresumtion inte godtas, utan att det behöver prövas om företagen har en sådan rätt enligt gemenskapernas rättsordning.

Grunden om åsidosättande av väsentliga formkrav

57 Enligt sökandena åsidosätter de omtvistade besluten delvis väsentliga formkrav eftersom de å ena sidan varken gör det möjligt att klart ange beslutsorganets identitet eller att bedöma om detta organ hade eller inte hade befogenhet att anta beslutet i fråga och å andra sidan inte har undertecknats av beslutsorganet.

58 När det gäller den första anmärkningen skall det fastställas att de angripna besluten har antagits enligt ett så kallat bemyndigandeförfarande som föreskrivs i kommissionens beslut av den 5 november 1980 enligt vilket den för konkurrensfrågor ansvarige kommissionsledamoten bemyndigas att på kommissionens vägnar och ansvar fatta beslut med stöd av artikel 14.3 i förordning nr 17 enligt vilken företagen är skyldiga att underkasta sig undersökningar. I dom av den 23 september 1986 (AKZO Chemie/Kommissionen, 5/85, Rec. s. 2585) har domstolen redan fastställt att detta beslut om bemyndigande inte stred mot kollegialitetsprincipen i artikel 17 i fusionsfördraget. Det kunde således inte råda något tvivel om beslutsorganets identitet eller befogenheter, dvs. att det var Europeiska gemenskapernas kommission.

59 När det gäller den andra invändningen skall det anmärkas att det inte i någon bestämmelse föreskrivs att det exemplar av beslutet som sänds till företaget skall vara undertecknat av den bemyndigade ledamoten. Det är för övrigt ostridigt att de omtvistade besluten var vederbörligen bestyrkta av kommissionens generalsekreterare.

60 Grunden om åsidosättande av väsentliga formkrav kan således inte godtas

Grunden om att besluten avser beteenden före Spaniens anslutning till gemenskapen

61 Sökandena har gjort gällande att även om beteenden före Spaniens anslutning till gemenskapen omfattas av "gemenskapsrättens territoriella behörighetsområde" om de skapar verkningar som motverkar den fria konkurrensen inom gemenskapens territorium omfattas de ändå inte av "gemenskapsrättens behörighetsområde avseende personer", dvs. dessa beteenden kan inte bli föremål för en undersökning genom tvångsåtgärder eftersom de företag som gjort sig skyldiga till dessa beteenden inte omfattades av kommissionens

behörighet. Denna institutions undersökningsbefogenhet kan inte ha retroaktiv verkan.

62 I detta hänseende skall det till en början fastställas att eftersom det inte har gjorts något undantag vad beträffar förordning nr 17 skall denna rättsakt tillämpas i de nya medlemsstaterna redan vid anslutningen enligt den allmänna regel som finns i artikel 2 i akten om anslutningsvillkoren för Konungariket Spanien och Portugisiska republiken. Det var följaktligen möjligt att företa undersökningar hos företag etablerade i Spanien från och med den 1 januari 1986.

63 Föremålet för de undersökningar som har genomförts av kommissionen hos företag i de nya medlemsstaterna efter detta datum kan begränsas endast när det gäller tillämpningsområdet för gemenskapens konkurrensregler. I det hänseendet finns det ingen regel som begränsar kommissionens undersökningsbefogenhet till att endast avse beteenden efter anslutningen.

64 Härav följer att grunden om att beslutet avser beteenden före Spaniens anslutning till gemenskapen inte kan godtas.

65 Det framgår av vad ovan sagts att ingen av de grunder som åberopats mot de omtvistade besluten kan godtas och talan skall därför ogillas.

Rättegångskostnader

66 I enlighet med artikel 69.2 i rättegångsreglerna skall tappande part förpliktas att ersätta rättegångskostnaderna om detta har yrkats. Sökandena har tappat målet och skall därför förpliktas att solidariskt bära rättegångskostnaderna.

På dessa grunder beslutar

DOMSTOLEN

följande dom:

1) **Talan ogillas.**

2) **Sökandena skall solidariskt ersätta rättegångskostnaderna i målet.**

Due Slynn Kakouris Schockweiler Zuleeg

Koopmans Mancini Joliet O'Higgins

Moitinho de Almeida Rodríguez Iglesias Grévisse Díez de Velasco

Avkunnad vid offentligt sammanträde i Luxemburg den 17 oktober 1989.

J-G. Giraud
Justitiesekreterare

O. Due
Ordförande